

บทที่ ๑๐ การแต่งราย

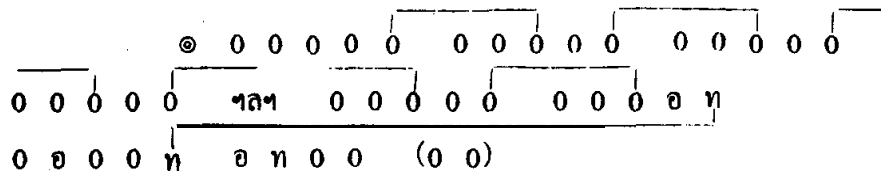
รายเป็นร้อยกรองที่นิยมใช้แต่งร่วมกับโคลง ซึ่งเรียกว่าลิลิตตั้งได้กล่าวมาแล้ว จะมีแต่รายยาวเพียงชนิดเดียวเท่านั้นที่แต่งเป็นเรื่อง โดยตลอดได้ ถ้าหากไม่คิดคำเอกคำโทในตอนจบของรายซึ่งมีลักษณะเป็น โคลงแล้ว รายก็เป็นร้อยกรองซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแต่งง่ายที่สุด เพราะมิได้มีข้อบังคับมากมายนัก และข้อบังคับนั้นก็ไม่ก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากด้วย ในที่นี้จะกล่าวถึงการแต่งรายสุภาพ ซึ่งมีลักษณะบังคับไม่ยากและไม่ยากเกินไปเมื่อเปรียบกับรายชนิดอื่น ๆ ด้วยกัน แต่ที่สำคัญก็คือเพื่อประโยชน์ในการแต่งลิลิต

ลักษณะบังคับของรายสุภาพ

๑. *คณะ* รายสุภาพบทหนึ่งๆ จะมีกัวรรคก็ได้ แต่จะมีตั้งแต่ ๕ วรรคขึ้นไป เพราะกำหนดให้จบลงด้วยโคลงสองสุภาพซึ่งนับได้ ๓ วรรคเข้าไปแล้ว รายสุภาพแต่ละวรรคกำหนดให้มี ๕ คำ เมื่อรวมกับโคลงสองสุภาพแล้วจะเป็นดังนี้

$$\begin{array}{cccccccccccccccc} \circ & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & ๑๓๓ & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & (โคลงสองสุภาพ) & 0 & 0 & 0 & ๒ & n \\ 0 & ๒ & 0 & 0 & n & ๒ & n & 0 & 0 & (0 & 0) \end{array}$$

๒. *สัมผัส* สัมผัสบังคับของรายสุภาพกำหนดให้คำสุดท้ายของวรรคหน้าส่งสัมผัสไปยังคำที่ ๑ หรือที่ ๒ หรือที่ ๓ เพียงคำใดคำหนึ่งในวรรคต่อไปและส่งสัมผัสระหว่างวรรคเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งจบบทด้วยโคลงสองสุภาพ ซึ่งมีลีลาสัมผัสตามแบบโคลงดังนี้

ส่วนสัมผัสในของร่ายสุภาพนั้นใช้ได้ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร แต่
นิยมสัมผัสอักษรมากกว่าทั้งนี้เพื่อมิให้มีเสียงสัมผัสซ้ำใกล้กันเกินไป ขอให้
สังเกตตัวอย่างต่อไปนี้

๐ พระอวอร์ดหัวน้ทเวษ ถึงอัครเศแรมเวียง พलगเมิลเมียงไม้เงา
โดยลำเนาแวงเถื่อน เคลื่อนแสนบโงษจน ลุดับลสังคล่า บ้าระหงดงดอน
พิศศัขรยเวียง เพียงสุดสายเมฆเมิล เนืองเนิ่นแนวไศล สูงไสว้วยฟ้า
ชรอ้าอำหาวหน เห็นถลกกุก้อง เจิงชั้นช่องปล่องเปลว เหวหุบห้วยดรวยโครก
ระงิงกระง่อนเงอมง้า ถ้ำท้อธารธรา แสงเสลาหลากหลาย พรายพะแพ้ว-
ไพโรจน์ ช่วงช่อโชติฉายฉัน สี่สุพรรณเลื่อมเหลืออง เรืองโมรรายเวียบ
ชาวปุ่นเปรียบเพชรรัตน์ แดงดั่งปัทมราช คำประหลาดนิลกาล เจี้ยวสีปานมรกต
ขาบไสสดเสมอเมฆ ชมพูเดกโกเมน เพ็ญพรรณรายรุ่งร่วง ช่วงส่องแสงสุริยา
คุดคาราเรืองจรัส ปกัสสรโอภาส พิลาสถ์ลานเนตร พิศศัขเรศชรอุ้ม พุ่ม-
พนัสยัคเขียด พฤกษาเสียดสีกั้ง เสียงเสนาะยั้งอย่างพิน พระยลยนิพิศวง
ถวิลถึงองค์อัครเศ ยามคุริเขศจำเวียง บรรสานเสียงถวยขอ ฟังพอใจพอกรรณ
ชกัจำบัลมิเบือ เหงื่อเนตรคอกอกซ่า เหลือทุกข์เหลือที่กล้า เทวษไว้ปี่มี แม่เอย
(ลิลิตตะเลงพ่าย)

วิธีแต่งร่ายสุภาพ

เมื่อต้องการแต่งร่ายสุภาพเป็นเรื่องอะไร ก็ให้นึกเนื้อเรื่องเป็นความเรียง
ธรรมดาเสียก่อน แล้วเขียนออกมาเป็นวรรค ๆ วรรคละ ๕ คำเป็นพิน แต่จะ
เกินไปเป็น ๖ คำบ้างก็ได้ จังหวะสัมผัสภายในวรรคก็เป็นเช่นเดียวกับกาพย์

คือ ๒-๓ ในกรณีที่มี ๕ คำ และ ๓-๓ ในกรณีที่มี ๖ คำ ในขณะที่เดียวกัน
ก็ให้ส่งสัมผัสไปยังวรรคต่อไปเรื่อย ๆ จนเกือบจะจบจึงลงท้าย ด้วยโคลงสอง
สุภาพ

เสียงสัมผัสของร้อยสุภาพควรถูกคำนึงถึงระดับเสียงสูงต่ำด้วย กล่าวคือจะ
ต้องส่งและรับสัมผัสด้วยคำระดับเสียงเดียวกัน เช่นส่งคำเป็นก็ต้องรับด้วยคำ
เป็น ส่งคำตายต้องรับคำตาย ส่งคำเอกก็รับคำเอกและส่งคำโทก็ต้องรับคำโท
เป็นดังนี้เสมอไป นอกจากนี้การรับสัมผัสด้วยคำที่ ๓ นับว่าเพราะกว่าอีก ๒ คำ
แต่ถ้าคำในวรรคน้อยหรือมากกว่า ๕ คำ ก็รับวันเข้ามาหรือยัดออกไปได้ตาม
ความเหมาะสม ข้อควรระวังอีกประการหนึ่งก็คืออย่าใช้สัมผัสนอกให้มีเสียงซ้ำ
กันในที่ใกล้กันเกินไป จะทำให้ไม่เพราะ ควรหาเสียงสัมผัสอื่นมาคั่นไว้ก่อน
แล้วจะหวนมาส่งสัมผัสด้วยเสียงที่เคยส่งมาแล้วก็ได้ แต่ถ้าเป็นบทสั้น ๆ แล้ว
ไม่ควรให้ซ้ำกันเลย

เมื่อแต่งร้อยสุภาพพอเป็นเรื่องได้แล้วควรหันมาเอาใจใส่เรื่องการใช้คำ
คำที่ใช้ในร้อยสุภาพควรจะง่าย มีน้ำหนักมีเสียงกระทบกระทั่งไพเราะสละสลวย
ขอให้สังเกตว่า ร้อยกรองที่มีข้อบังคับน้อยเท่าใดก็จะต้องใช้คำให้ตีมีความ
ไพเราะและความหมายมาขยี้กันเท่านั้น มิฉะนั้นก็จะไม่น่าสนใจเลย

ร้อยที่แต่งกันในปัจจุบันนี้ นอกจากจะแต่งในรูปของลิลิตแล้วก็เห็นมีผู้
นำมาใช้ในพิธีไหว้ครูหรือพิธีบวงสรวงบ้าง แต่ไม่มากนัก ในที่นี้ขอแนะนำว่า
ถ้าหากจะแต่งร้อยสุภาพก็ขอให้ศึกษาจากวรรณคดีประเภทลิลิตสุภาพ ซึ่งมีลิลิต
คะเลงพ่าย ลิลิตพระลอ และลิลิตนิทราชาคริต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ขอยก
ตัวอย่างร้อยสุภาพซึ่งแต่งในสมัยนี้มาให้พิจารณากันบ้าง ดังนี้

“โอมสิทธิสวีสุฤกษ์ เบอกตบะอักขระทิพย์ บำเรอสิบทศไหว สว่าง
ทุกซ์ใจคินฟ้า ประสาโลกะเริงสรวญ งานลายสือสุนทรีย์ เร้ารมณีย์เกียรดิยศ
งดงามแฉ่งวรรณศิลป์ ถวิลถึงรสทิพารมณฺ์ ชื่นชมปรัชญาแก้ว ไว้แววแรงใจ-

พิเศษ หวังตะกิลเลสมารว้าย หมายถึงบุญบารมี ในงานกวีที่แสนรัก จำหลัก
ลงวิญญาณ วารลัทธิปรโลก สิทธิโชคมงคลชัย ในอัมฤตมนตร์มิ่ง สิงขวัญ
กัลปาวสาน ปานสุคันธมาลัยแมนสรวง ประดับดวงใจหอมซึ้ง ถึงแก่นสาร
ทิพย์ขลัง ปลั่งรุ่งสุวิโยภาส ประสาทแสงแต่แหล่งเหล่า เพื่อแผ่นดินน้ำฟ้า
เฟื่องฟูเกษมสันติ สุขเทอญ”(๑)

อีกสำนวนหนึ่งคัดมาจาก “ลิลิตมหานคร” ซึ่งขึ้นต้นว่า

“ร่ำปางวิปโยค โลกชาติสิ้นคนดี มีแต่คนปลิ้นปล้อน ขอกย้อนเล่ห์
แพรวพราว ซาวมหานคร เมืองอมรวีโล เคยเกรียงไกรแต่ก่อน กลับมาอ่อน
ปวกเปียก สำเนียงเสียงร้องทุกข์ เข้าสู่ยุคกาลี น้าบดสือดสู วิบุ้ที่เคยกลัว
สิกล้อมาหัวเราะ ไย้เยาะหยามเสียดใจ ฯลฯ” และอีกตอนหนึ่ง กล่าวว่า

“สมัยพัฒนา ในมหานคร ลือขจรทั่วทิศ อรุณเข้าแทนที่ไม้ ทรงไว้ซึ่ง
ศิลปะ อารยะฝรั่ง สูงตั้งเสียดสวรรค์ ประชันทั่วกรุงศรี มีหลายทรงแปลกตา
อาคารตระหง่านง่า ใหม่ล้ำนำสมัย พฤษภไพรเริ่มสาบสูญ เพิ่มพูนแทนด้วยดึก
เสียงอึกทักกึกก้อง ดังทุกห้องถนน ความสับสนวุ่นวาย กระจายทั่วนคร
จรจรเนื่องแน่น รถเล่นประเดี้ยวก็ติด ปล่อยควันพิชิตรบ อวลอบม่าน
บังบด ช่วยลดพลเมือง ไม่เปลืองธัญญาหาร สงสารแต่ต้นไม้ ที่ปลูกไว้ริมทาง
ไบเบาบางเฉาตาย ล้มหายไปทุกที่ จนไม่มีบังแดด ที่เผาแผ่ระอุร้อน สะท้อน
ถารพัฒนา ที่พาราที่เห็น กลายเป็นป่าคอนกรีต อดีตที่ชุ่มชื้น ดาษดินพรรณ
พฤษภา สูญตาจากเมืองหลวง ชนทั้งปวงสบาย หายใจอากาศดี มีสุขภาพ
สมบูรณ์ เพิ่มพูนความสุขล้ำ สดชื่นเกินกล่าวซ้ำ ต่างกล่าวกันทน”(๒)

(๑) อังคาร กัลยาณพงศ์ *ตำนานกรุงศรี* สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม พระนคร
พ.ศ. ๒๕๑๒ หน้า ๑

(๒) วีระ ศิริอาชาวัฒนา *ความแค้นของชายหนุ่ม* โรงพิมพ์สมาคมสังคมนาศาสตร์
แห่งประเทศไทย พระนคร พ.ศ. ๒๕๑๔ หน้า ๑๓๗ และ ๑๔๔

แบบฝึกหัดแต่งร้อย

๑. จงหาร้อยจากวรรณคดีหรือวรรณกรรมทั่วไปในแง่ต่างๆ ดังต่อไปนี้
มาอย่างละ ๓ ตอน

๑.๑ การอุปมาอุปไมย

๑.๒ การเลียนเสียงธรรมชาติ

๑.๓ กวีโวหารที่กินใจ

๑.๔ การกล่าวซ้ำคำ ซ้ำความ

๑.๕ การบรรยายความอย่างแจ่มแจ้งจนบังเกิดภาพในจินตนาการ

๒. จงแต่งร้อยต่อจากท่อนต้นไว้ให้จบบท และตั้งชื่อร้อยบทนี้ด้วย

๒.๑ “ศรีศรีสิทธิสรวงแก้ว ผ่องแผ้วในศุภวาร นบวิญญานวีรชน
แห่งด้นไผ่ไทย อันเกริกไกรเกรียงยศ

๒.๒ “ในยุคศีลธรรมเสื่อม ความเหลื่อมล้ำค่าสูง ในฝูงชนด้วยกัน
มันปรากฏเด่นชัด บ้างขัดสนยากแค้น

๓. จงแต่งร้อยสุภาพให้มีความยาวไม่น้อยกว่าบทละ ๒๕ วรรค ตามชื่อ
เรื่องต่อไปนี้

๓.๑ มหาวิทยาลัยแบบตลาดวิชา

๓.๒ ชีวิตของข้าพเจ้า

๓.๓ กระตุกสันหลังของชาติ

๔. จงแต่งรายบรรยายภาพต่อไปนี้ ภาพละ ๑ บท โดยมีความยาวบทละ
ไม่น้อยกว่า ๒๐ บรรทัด

๔.๑

๔.๒

๕. จงแต่งร่าย ๑ บท ให้มีเนื้อเรื่องและความยาวตามแต่ท่านจะเห็นสมควร

๖. จงวิจารณ์ร่ายที่ยกมานี้

“กรุงเทพมหานคร เมืองอมรแดนสวรรค์ ชานันท์สมัย ศิวาลัย-
เจริญตา เพ็ญอารยธรรม คือความระยำตะวันตก ความลามกอัปวีรย์ ความ-
บัดสีจัญไร แผ่ไปทุกขอบขัณฑ์ คนพาลสันดานหยาบ ปกกล้วยาปเกรงกรรม
กระทำแต่ความชั่ว มัวแต่กามโลกีย์ มีแต่ความละโมบ โลกบรู้เพียงพอ
พนอนคนมั่งทรัพย์ ชุ่มทับคนยากไร้ คนที่จะได้ดี ต้องมีความชำนาญ ในการ
ลอบเสียดิน ส่วนคนมีศีลสัตย์ เหมือนหมาวัดตัวหนึ่ง ซึ่งจะต้องคักคาน
นานชั่วนาตาปี ไม่มีทางก้าวหน้า ถ้าขึ้นตันทุรัง หวังความยุติธรรม มันก็จะ-
ลำเค็ญ ขากเข็ญและเดือคร้อน เมืองอมรขอกย้อน เขียงนี้ แลนา”

(ลลิตมหานคร : วีระ ศิวอาสาวัฒนา)